

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden kedden egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész óvre 2 frttal fizethetnek elő, féléves előfizetés ol nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ,

a lap szellemi részét illető közlemények az

ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ

ezimzendő.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Szerkesztő bizottság: elnök **Dr. Berde Áron**; **Girsik János**, **Szabó Sámuel**, **Vörös Sándor**,
felelős szerkesztő: **Gamauf Vilmos**.

Tartalom: Fogarasi ménes-uradalom. Lázár Jakab. — A takarmány termelés szabályai. Réti János. — Kirándulás Szamosfalvára. Székelyhidví Viktor. — Könyvismertetés. Dr. Bartók István. — Egyveleg: Budavári honvédelem. Állami állatorvosok székhelyei és működési területe. Pályázat kulturmérnöki állásra. — Üzleti heti szemle. — Piaczi árak. — Hirdetések.

A fogarasi ménes-uradalom.

(Folytatás.)

Eme tenyészte Fogarason lesz elhelyezve, hol okszerűen berendezett tejgazdaság folytattatik, főszűly azonban kitűnő egyedek fölnevelésére és azoknak közhaszonra való bocsátására van fordítva, megjegyvezvén, miként eme marhafaj a lehető legszébb s annak meghonosítása Erdély marhatenyésztésének nagy lendületet fog adni.

A feljavításra beszerzett marhák két neműek.

Először meddő bivalók, melyek ősszel beszereztetnek és tavasszal a feljavulás után eladatnak. Ezek bő trágyát adnak, csekélyebb minőségű takarmány mellett és jól meghizhatók, és jó áron kelnek el. Ezekből van jelenleg a szombatfalvi intézőségben 60, a kománai intézőségben ellenben 110 drb.

Feljavításra beszerzett másik nemű marhák az egy éves tinók, melyek részint nyári legelőköz, részint téli takarmányozás mellett tartatnak, míg azok a körülményekhez képest előbb vagy utóbb eladásra kerülnek. Ilyen van a kománai gazdaságban 1 éves 120, a kucsulatai gazdaságban pedig 2 éves 112 darab.

A marhatartással kapcsolatban kívánom immár a takarmányozás körül divó eljárásunkat ecsetelni.

A tenyészedék kivételével összes ugy igáserőnk m. p. haszon-marhánk egyik kiválóbb táplálékát képezi a takarmányrépa, melyet nagymértékben termelünk és eléggé bőtermést az az 180—250 m. m. ad holdanként. Ezt kellő gondal rakott kupacokban, valamint járgányok által hajtott gé-

pekkel megaprózva, vermekben helyezzük el, télen át előbbieket — tavasz felé ellenben utóbbiakat etetvén fel.

Az etetés legtöbbnyire fűlesztett takarmányoyal keverve történik. Mindenféle marhánk mohón eszi, általa jól van táplálva és mellette folytonosan egészséges.

Téli etetésre szánt további takarmányunk a lóhere és a csalamádé. Mindkettő vermekbe elhelyezve. Utóbbi ki-szedés után apróra szoktuk vagdaltatni, könnyebb etetés végett.

Nyáron zöld takarmányról van gondoskodva, melyet fennmaradt száraz takarmányoyal elegyítve szecskává vá-gunk, mi által a különben a marha által nyáron át fel nem etet-hető száraz takarmány kellően hasznosítottatik.

Terményeink értékesítése részint helyben Fo-garason nyílt árverés után történik, részint a budapesti köz-raktárba való felszállítás által. Az elérni szokott árak kielégítők.

A gazdaság „anyagok és szerek“ czimén előfor-duló szükségletét a tömeges, mint jutányosabb beszerzés után, az uradalmi szertár illetve a kasznárság kezeli és fensőbb helyen megállapított mértékek szerint szolgáltatja ki.

Ugyanazon és Jankovics Béla gazdasági intéző által nagy szorgalommal vezetett kasznárságnak feladata az anyagok és szerek kezelésén kívül, — az igazgatóság felügyelete alatt — a gazdasági főszámvitel vezetése; az időszakai jelentések bírálata és felterjesztése; a központi magtár kezelése, a külsők el-lenőrzése, állat létszám nyilvántartása, vásároltak számbavétele; a eséplés ellenőrzése, a gép- és kővácsműhely fölötti felügye-let síb.

Minden, bárminemű fizetések az intézőség részé-ről kiállított, a központban megvizsgált és folyósított bér- avagy napszám-jegyzékek alapján, egyedül és kizárólag Pöcher Ferenc gazdasági intéző és pénztárnok teljesíti, mely czél-ra hetenként kétszer a kerületekbe utazik.

Az uradalom mellékjövedelmeit a földek bérle-tén kívül, képezik az uri jogok u. m. az italméresi jog 38

községben, malom jog, vásár- és hidvám, több apróbb taksák és egy üvegyár évi hasznobére. Mindezek évi jövedelme 50,000 frt. A korcsma jogok folyamatban lévő arányosítása után, eme jövedelem nagyvalószínűséggel emelkedni fog, főleg ha úgy egyesek mint községek által minduntalan elkövetett korcsmajog csonkítások beszüntetését reményleni lehet.

A regálékkal összeköttetésben áll a patronatusi tenger, mely szerzetek, templomok, iskolák részére évenként 6000 forintot vesz igénybe.

E kívül az uradalom egy jól felszerelt intézeti iskolát is tart fenn Alsó-Szombatfalván, saját költségén, az ottani gazdasági szolgálak, valamint ménesbeli altisztek gyermekei számára, melybe a vidékbeli nép gyermekei is befogadtatnak. Tannyelv a magyar.

Az uradalom összes a dója évenként 16,000 frt.

Az uradalom épületeinek száma meghaladja a százötvent. Ebből tetemes részt a ménes foglalt el, legtöbbet a gazdaság. A korcsma házak száma 22, a malmoké 20.

Ugy az épületek fenntartásával valamint új épületek felállításával a helybeli államépítészeti hivatal van megbizva az uradalomtól nyert utasítás mellett.

Az uradalomnak minden tűz által veszélyezhető vagyona az „I. magyar ált. biztosító társulatnál“ van pauschaliter biztosítva. Saját védelmére van 9 tűzfecskendője.

A kémények seprését egy állandólag felfogadott kéményseprő teljesíti.

Nem mulaszthatom itten felemlíteni a cultur mérnökség által több évek során át véghezvitt árkolási, csatornázási és rétöntözési miveleteket, melyek által a talajjavítás terén rendkívüli előnyök lettek elérve.

Több száz hold posványos rétterület lett csatornázás által megmentve, melyek legnagyobb része ma már hasznosítható rétet képez.

Izár Jakab,
igazgató.

(Vége köv.)

A takarmánytermelés szabályai.

Köztapasztalati dolog, hogy még igen sok gazdaságban nem természetnek annyitakarmányt, mint a mennyi bizonyos számu állatállomány jó karban való fenntartásához — intensív táplálás mellett megkívánatlik. Sez esetben vagy kevesebb állatot kénytelen tartani a gazda, mint amennyit az okszerű gazdaság berendezés s az üzleti viszonyok javálnak — hirtok arányához képest, vagy pedig a nagyobb állatállományt rosszul kénytelen tartani, ha csak takarmányvásárláshoz, mint kiegészítő eszközhöz nem folyamodik. Innét van az azután, hogy sok gazdaság kevesebb jövedelmet szolgáltat, mint amennyit kellene! E fogyatkozásra, mint alap-okra vezethető vissza — sok más egyéb körülmény is, mely aztán a termékek s más üzletágak utáni jövedelemre zsibbasztólag hat.

A takarmánytermelésnél főtörekvésünket arra kell irányítani, hogy a termelt takarmány lehetőleg olcsó legyen. Olcsó takarmányra pedig úgy teszünk szert, ha jó takarmányt

állítunk elő — holdanként a lehető legnagyobb tömegben.

Hogy ezt elérhessük, figyelmünket a következőkre kell fordítani:

1. Mindazon réteket, melyek kedvezőtlen fekvésöknél fogva pl. a szárazság miatt kielégítő terméseket nem nyújtanak, sem nem öntözhetők; fel kell törni s alkalmas takarmányfélével (vagy herefűkeverékkel) bevetni.

2. Azon réteket pedig, melyek gondosabb kezelés — nevezetesen planirozás, trágyázás, öntözés vagy lecsapolás által nagyobb terméseket, illetve jobb fűveket szolgáltathatnak — mielőbb javítás alá kell fogni s ha egy évben nem is, de több éven keresztül a célba vett s jövedelmesnek látszó javítást végre kell hajtani.

Az e végre szükséges javaslatok, tervek s azok végrehajtása tekintetéből kérjük ki a földmivelési m. k. ministerium alatt álló kulturmérnökség segélyét.

Szükség esetén lépünk szövetkezetbe, a közös érdek egyforma munkára szólítja a gazdát s egyesült erővel könnyebb lesz a nagyobb befektetést kívánó meliorációk keresztülvitele is.

3. A vetett takarmánytermelésnél (mesterségesen alapított kaszálók, műrétek) első sorban is figyelmünket azon takarmánynövényekre fordítsuk, melyek a helyi tapasztalatok után a legbiztosabb hozamnak s egyúttal a legértékesebbeknek bizonyultak.

Silányabb talajokon, hol a nevezetesebb, a leginkább természetni szokott főtakarmánynövényeink nem diszlenek, vetendők a másodrendűek, az ott vadon is fellépő növények. Ezen alapszik — mint tudjuk — a Wagner-féle takarmánytermesztés is, mely különösen honában — Németországban — sok követőre talált.

4. A jó talajmivelés okvetlenül szükséges a siker biztosításához, e végből mély munkát végezzünk s őszi szántást adjunk annak a földnek, a hová takarmánymagvakat vetni száudékozunk; mert csak az apróra megmivelt, téli nedvességét megőrző, gyommentes talajon várhatjuk a magvak normalis kikelését s a gyenge vetésnek vig fejlődését.

5. Mindenféle takarmánynövény alá jól meg kell trágyázni a talajt, mert a gazdag levél és szárképződés sok légenyt (televényt) fogyaszt.

6. Lóheret (luczerna, baltaczim) csak ott tenyésztünk, hol a talaj alkalmas alá. Ezek igen mélyen gyökereznek s a messzes mély rétegű földet szeretik. A hol a talajt nem kedvelik, ott nem tartósak. Legjobb előnővényök a trágyázott kapás növény (répa, burgonya). Jó mivelt tiszta földet kívánnak. Őszi vagy tavaszi kalászossal vettettek. A lóheret négy év után, — a luczerna vagy baltaczimet pedig annyi év után vetjük ismét ugyanazon helyre, a hol állt, mint a meddig ott tenyészett. E körülmény a vetett kaszálóknál mindig figyelembe jő, mert így kerültk ki azon gazdasági kórállapot, hogy a lóheret vagy luczerna megunja a földet s így tehetünk szert üde, egészséges fejlődésű, bőtermésű takarmányra.

7. A sűrű vetés alkalmazandó mindennemű takarmánynövény vetésénél és a legjobb vetőmag.

A sűrűvetés által nem csupán azt érzük el, hogy a talaj beárnyékolatik s ennek folytán az üdőbb, nyirkosabb s gyomtól tisztább marad; hanem a termés is több lesz, sőt ennek megfelelőleg több gyökérmaradvány marad vissza a talajban, melyek a tápot részben az altalajból a felrétegbe hozzák s ott elkorhadásuk után visszahagyják a következő növény javára.

8. A keverékvetés által létesített takarmány nem csak mindig sűrűbb állású s magasabb hozamú, de az állatok is jobban kedvelik, használata több oldalú.

A keverék összeállításánál tekintetbe veendő: a jobb táparány, az egyes növények életképessége, megbokrosodása, virágzása, szívóssága az időjárás mostohasága ellenében stb.

Ez okból vetik pl. a lóherét (mely nem oly kitarító) más fűfélével elegyítve. Alkalmasságára jelesül a réti komócsin. De többféle herét s fűféléket is választhatunk össze. Az összeállítás lehet különböző. Szolgáljanak utmutatásul az alábbi keverékek:

1. Vörös here	90%	18.00	per hektar
Olasz perje	10%	5.00	" "
2. Vörös here	90%	18.00	" "
Réti komócsin	10%	3.00	" "
3. Vörös here	40%	8.80	" "
Korcs here	40%	6.60	" "
Réti komócsin	20%	6.60	" "
4. Vörös here	40%	10.40	" "
Korcs here	30%	5.85	" "
Francia perje	10%	10.40	" "
Angol perje	10%	7.80	" "
Réti komócsin	10%	3.90	" "

Középköltés-
gü halmag és jó
agyagtalajok-
ra. Tartóssága
2-3 év.

Könnyebb fajta talajokra: A vörös here és francia perje mellé, komlós csigacső, fehér here s olasz perje.

Mély talajokra a komlós csigacső helyett kék csigacsőket vehetünk. S a fentebbi fajtákhoz, ha még csomós ebirt adunk tizféle takarmánynövényből állíthatjuk össze a keveréket.

Ilyen keverék vetésnek tekinthető az annyira elterjedt zabos búkköny s ujabban az őszi búkköny (őszi borsó) is rozsszal, mely korai s bő takarmányt szolgáltat.

9. Igen ajánlatos az élő takarmányföldeket évente pótrágyával felültrágyázni. Ilyen pótrágyák: a compost, hamu, trágyalé. . . melyek minden gazdaságban gyűjthetők. Nem számítva ide a költségesebb: salétrom, kalisz s esontliszt trágyákat, melyek mindenesetre jó hatásúak volnának. Különösen figyelmet érdemel azonban a lóherésék (s egyéb pillangósak) gypszezésé, melyet nem volna szabad elmulasztani egy gazdának sem. Ott, hol a vidék távol esik valamely gypszteleptől — többen rendeljenek meg nagyobb szállítmányt, hogy ez által a fuvarbér kisebb legyen. Egy hold gypszesése kerül circ. 2-3 frtba.

10. A kaszáláshoz idejében fogjunk. Nem előnyös a már virágzásnak indult növények levágásával késlekedni. Inkább vágjuk korábban, mint később, kivált ha olyan takarmány növényeket is természetünk, melyek hamar megfásodnak (lucerna). A kései kaszálásnál nem csak a takarmány jóságában áll elő veszteség, de hátrány az is, hogy a következő kaszálás

ideje ez által később köszönt be, S főképp, ha magba engedjük menni a fűféléket, ez által szükségtelenül fogyasztjuk a talaj termő erejét.

A fentebbiekben elmondottuk volt a takarmánytermelés főbb szabályait, ki azokat helyesli elfogadja, tartsa szem előtt: hogy az a takarmány legolcsóbb, mely legnagyobb termést nyújt, legbővebben fizet. Olcsó és sok takarmány mellett azután könnyű lesz boldogulni a gazdának! (Oek.)

Réti János.

Kirándulás Szamosfalvára.

A gazdasági pályán haladni, valamint a theoria szép tanait értékesíteni csak úgy lehet, ha a fiatal gazda megragad minden oly alkalmat, mely gyakorlati haszonnal is jár. Theoria és praxis párosulva adják meg a gazdának azon nemes és élvezetes örömeit, a melyek a gazdasági pályán oly gyakran tűnnek szemünk elé; ezek biztosítják anyagi előmenetelét, gyarapodását!

Ezen elvtől vezérelve május 29-én délután dr. Szentkirályi Ákos tanár ur szíves felszólítására, mint taointézetünk II-od és III-ad éves hallgatói kirándultunk a közel fekvő és báró Jósika Lajos ur önmaga tulajdonát képező szamosfalvi merinójuhászat megismerésére. A juhászat e kanyargó Szamos által mintegy kettémetszett völgynek balfelől eső hegyoldalán (délkelet) fekszik, a szamosfalvi majortól mintegy félóra járásnyira.

A nyáj figyelmes megismerése, valamint beható tanulmányozása d. u. 4 órakor kezdődött dr. Szentkirályi Ákos tanár ur magyarázata és Balla Pál tisztartó ur kalauzolása mellett.

A nyáj áll mintegy 1700 drb electoral-negretti jellegű juhból, beleértve a fiatal bárány valamint ürüket is. A tulajdonos többféle haszoncélból tartja ezen merinójuhászatot és pedig: I. Gyapju-termelés. II. Tejhaszon. III. Fialat vagyis korai bárány eladás. IV. Ürü hizlalás szempontjából. A legnagyobb jövedelmet a gyapju-termelés adja és elmondhatjuk, hogy a többi haszoncél — a jelen esetben — csak mint mellékjövedelem jön számításba. Előlegesen felemlitem, hogy ezen merinó-nyáj mintegy 20 évvel ezelőtt állíttatott be 100 darab tiszta vérű anyával és megfelelő kosokkal együtt a Czilchert-féle híres törzs nyájából.

Szemlénk alatt éppen a nyírás folyt és pedig nyirt 9 ember darabját 5 kr. A nyirsuly darabonként átlag 1 kgm-nak mondható. Figyelemre méltó itt azon körülmény, hogy a nyírók e tisztartó ur által gyakoroltattak be; gyorsan nyírnak és átlagban egy nyíró 32-35 drbot nyir meg naponként, a mi mindenesetre a mi viszonyaink között a munkásoknak ezen ágban gyakorlottságát tünteti fel. A bunda egy darabban nyíratik, gondosan össze lesz fogva, részben osztályozva és a piszkos gyapjutól megtisztítva. Ott helyt nagy vászonzsákokba (báll) csomagoltatik. Az így nyírott és csomagolt gyapjunak metermázsája mosatlanul 95 frtét adatik el Nagy-Szebenbe egy posztógyárosnak. Véleményünk szerint ezen gyapju gyári

mosásnál súlyából veszít 45—50%-ot. A nyírás megtekintése után egyes állatokat szemléltünk meg a nyájból. Ezen szemlénk eredményeit a következőkben adjuk: az állatok külleme jól alakultnak mondható, a mellső rész elég széles, a törzs mély, végtagok erőteljesek. A gyapju electa finomságu kiválólag posztó kelmék készítésére alkalmas; a gyapju hosszát tekintve, azt mondhatjuk, hogy e finomság igen magas. A mint hallottuk szándéka a tulajdonosnak a gyapju finomságának részbeni csökkentése és a hussuly gyarapítása. Erre vonatkozó kísérletek megejtésére Rambouillet vér fog valószínűleg alkalmaztatni, a mely e hús és gyapju-termelési irány között átmenetül tekinthető. Mindenesetre ezen keresztezésről — tekintve a legelő gyengeségét — csak a kísérlet után lehetne itélnünk.

A bundáról szólva, és az egyes fürtök szétválasztva és megszemlélve, a következőket mutatták: a gyapjuszálak szabályosan iveltek, tapintásra érdességet nem mutatnak, kellő mennyiségű olajnemű (egyed állatoknál vajnemű) zsiradékkal bírtak. Felemlítjük még, hogy a bunda elég tömött és e benőttség az állatok nagyobb részénél jó. Kifogásolva csak a hasnak nem éppen kellő benőttsége lett, a mi azonban idővel gondos tenyésztés és kiválasztás által javulni fog. Több állatnak gondos megszemlélése azon eredményekre vezetett, hogy prima finomságu határozottabban fésűsgyapju is fordul elő. Alkalmunk volt még egy erdélyi juh és merinó keresztezéséből eredő félvérű állatot is megszemlélni, a melynek külleme raczka volt, a gyapju pedig már rövidebb (nem éppen fürtös) és az egyes szálak némi iveléséget tüntettek fel. Különösen szembeötlő volt ezen állatnál a bunda tömörsége.

A mi a nyáj gondozását, ápolását és takarmányozását illeti, azt mondhatjuk hogy ez a bel- és külterjességnek mintegy átmeneti alakját tünteti fel. Télen a mintegy 1200 darabot magába fogadni képes akolban telettetnek ki, s ott takarmányoztatnak; a többi juh egy más kisebb akol (fészer) alatt talál menedéket. A legeltetés mintegy 7 hónapig (mártius—sept.) tart. A juhászat környékén levő legelő általában gyengének mondható, de van távolabb jobb legelő, a mely inkább ürük feljavítására szolgál. Kellő mennyiségű vizet egy forrás bőven ad, a legelőnek nedvesebb helyei niúcsenek, miből azon előny származik, hogy a mételykór a juhok között nem pusztít. A tisztartó ur említése szerint még 1879-ben sem fordult elő mételykór, pedig ezen évben a nyájak kivált itt Erdélyben a mételykór által igen megtizedeltek. A halálozási szám a nyájnál 8—10%, a mi kedvezőnek mondható.

A juhok trágyája a gazdaság közelfekvő szántóföldjeinek feljavítására használtatik fel. A tejhaszonvételeből az eredmény szintén kedvezőnek mondható. Ugyanis egy darab fejős juh után nyeretik 3 1/2 kilo turó, a mi a hazai juhhoz viszonyítva arányosnak mondható. A korai bárányok párja karácsony táján itt Kolozsvárt 6—7 frt 50 krért értékesítetik, a mi szintén szép eredmény. A kimustrált juhok párja őszzsel 14—16 frtért, az ürük feljavítva legelőn 18—20 frtért adatnak el.

Két órai beható szemlénk után a tisztartó ur szíves felvilágosítására a szamosfalvi majort tekintettük meg. A major a falunak jobb oldalán fekszik és alkalmunk volt az u. n. zárt

majorrendszert első tekintetre felismerni. A gazdasági építkezés célirányossága, valamint az épületeknek szabályos, csinos és mégis egyszerű volta arra mutat, hogy itt mindazt megtaláljuk, a mit okszerűnek neveznek. A tehén- és ökör-istállók falai tömör szerkezetűek, belsejük hosszú és széles, a jászlok szemközt állanak, úgy az átjáró, valamint a főbb utak szélesek s így a takarmányozás gyorsabban eszközölhető s takarmány nem veszhet karba. Az ökör-istálló 68 darab ökör számára van berendezve. A tehenek, valamint a borjak legelőn voltak s így nem szemléltettük meg a legelő távolsága miatt. Ugyanitt volt alkalmunk két kiválóan szép tenyészbikát megszemlélni, és pedig a „Szultán“ nevű negyedfüt, mely gróf Wass Albert tenyésztetéből származott és mely a kolozsvári 1882-iki tenyészállatkiállításán az első díjat nyerte el. Ezen tenyészállat hatalmas fejlődése, valamint szép külleme valóban bámulatra ragadott. Különösen fejlődött a mellső rész és a végtagok. A másik tenyészállat „Káplár“ nevű 1 1/2 éves bika, Szultánnak az ivadéka, melyről joggal elmondhatjuk, hogy az apjára ütött.

Ily eredmények után bátran merjük hangoztatni azon véleményünket, hogy ezen tenyészállatok alig pár év alatt gyönyörűen át fogják alakítani — nemesíteni — a szamosfalvi tenyészetet.

Legyen szabad végül hálás köszönetünket tolmácsolni azon igaz magyar vendégszeretetért, melyben minket, fiatal gazdákat, Balla Pál tisztartó ur részesített, kinek számos felvilágosítása és valóban correct magyarázata nem kis mértékben tette élvezetessé és hasznossá ezen tanulmányokban bővelkedő kirándulásunkat.

Kolozs-Monostor.

Székelyhidy Viktor,
III-ad éves gazdász.

KÖNYVISMERTETÉS.

Kártékony rovarok a mező- és kertgazdaságban, praktikus gazdák és néptanítók, földmives iskolák és vinczellér iskolák számára. Irta: Szaniszló Albert, orvostudor, gazd. tanintézeti tanár, egyetemi m. tanár. Kolozsvárt, 1884. Demjén egyetemi könyvtár bizománya. Ára 1 frt.

A természettudományok tág körében naponta az újabb vívmányok rohammal fejlődnek, úgy hogy a folytonosan ezen vívmányokat figyelemmel kísérő vagy még a kutatót is gondolatba ejti az, hogy valjon mi eddig e téren a valódi tudás? mi a sejtelem? és mi mindezekben a képzelet!

A tudománynak ismereteivel a nyilvánosságra kell hogy lépjen; mert a gyakorlati élet a természeti tudományoktól megkivánja, hogy fölfedezéseit, kutatásai eredményeit, mint a műveltség közjavát a gyakorlati életre alkalmazza; s nem is merné talán senki azt tagadni, hogy a természettudományok nagy befolyást gyakoroltak arra, hogy a munkaerő sokszorozódjék, a képzettémenyek gazdagabbá és jobbá legyenek; a természettudományoknak tevékenyen kell, hogy arra munkálkodjanak, hogy ezen disciplinát a háztartásnak és jóllétnek hű szolgájává tegyék; és így ma már létesülni kell olyan természettudomány-

nak, mely a ház, mező, műhely és a közélet számára van teremve.

Irodalmunk mezején nem csak a mezőgazdák, hanem főképpen mi tanítók is örömmel ragadjuk meg ezen kisdéd, de beltartalomban gazdag könyvet; mert ez gyakorlati munkát ad kezünkbe a rovartan köréből, olyant, mely a mezeigazdának nem zavarja össze fogalmait a tudományos deductiók, feltevések, leszármaztatások és különböző ismertetési módszerek felsorolásával, hanem érthető hangon figyelmezteti a mezei gazdát és a nem szakértő publicumot is, úgy mint a természetnek minden barátait a mező- és kertgazdaság kártékony rovaraira. Mert hiszen minden gazda jól tudja és tapasztalja, hogy mezőjén, kertjében, sőt tárházában évről évre olyan jelenségekkel találkozunk, melyek figyelmét nem csak felkeltik, de sokszor anyagi érdekeit keserűen sujtják, és ilyen esetben nem csak a tudvány, hanem a baj elhárítására is szeretne valami támogatást kapni. Hazai irodalmunkban ilyen munka még eddig nem volt, vagy legalább specialis bizonynyal nem. A szerző ilyen adott, és pedig gyakorlatit; mert 95 pontban csak is 100 és néhány rovart említ fel. És ennyinek az ösmereke mint olyan, mely legtöbbször fordul elő, nemcsak hogy könnyebb mint az összes cultur növény ellenséges rovarainak ösmereke, hanem ezeket kell is ösmerni; azért, hogy ettől óvakodjék mindenki, kit ez érdekel.

De ösmerkedjünk meg először magával a könyvvel, és azután méltassuk a szerzőnek azon érdemeit is, melylyel az óvrendszabályokat elősorolja, melyek a mily egyszerűen vannak előadva, éppen olyan gyakorlatilag alkalmazhatók és érthetők.

A munka kezdete az állatvilág vázlatát adja elő, melyből a nem iskolázott gazda is megtudhatja, hogy mi az emlős állat, mi az a rovar, féreg, átka stb.

A második pont a rovarok testszerkezetét, kifejlődését, átalakulását olyan módon tárgyalja, hogy bármely laikus a rovarok testének boncszerkezetét úgy mint az ezek élettani folyamatát megösmérheti, sőt ezen kívül igen szép szakértelemmel és éppen olyan módszerbeli könnyen érthető alakban van a nem szakértő előtt mindig bajosabban felfogható átalakulás vázolva, csak figyelmes olvasás szükséges és a bevezetés a megértésre vezet bárkit.

Ezután következik a rovarok kártékonyasága, s az óvó és irtó rendszabály. Kevés ember tudja azt, hogy a rovaroknak indirect hasznok is van; de az óvó rendszabály ellen vét már az is, ki ugyan az óvszert anyagi érdekből is szeretné tudni, de az indirect haszonról fogalma sincsen; a szerzőnek itten az a legfőbb érdeme, hogy egyiknek a másikra utalásával költi fel a figyelmet és érdeklődést. — Felemlíti a szerző e pont alatt, hogy mibe képes a tudomány a gyakorlati életre hatni, és mi még a későbbi kutatás feladata; mert jelenleg még mindazon hátrányokat elhárítani, melyet a rovarvilág és az egész állatvilág a gazdaságnak okoz, a tudomány vezérelte mellett is nem lehet, de mérsékelni igen, tehát a küzdelem nem céltalan.

A könyvben tárgyalt rovarok csoportosítása az ismert hét rovar rendet jellegzi olyan módon, hogy a felsorolt ismert példányok nevezésével utal a rend elnevezésére, osztályozására,

annak leírására úgy mint előfordulására, ebből bárki megtanulhatja, hogy milyen életmóduak ezen kártékony rovarok és csoportjaik.

Mielőtt a gyakorlati részre térne a szerző meghatározza, hogy melyek a hasznos állatok, ezen eljárása nézetem szerint, azért fontos, mert már fentebb is említém, hogy még a szakértőnek is nagyon bajos éles határvonalat húzni a káros és hasznos állatok között; de annál könnyebb a laikus gazdának csalódnia, úgy annyira, hogy sokszor előítéletből a leghasznosabb állatokat is üldözi. A szerző ezen pont alatt névszerint adja a hasznosokat, s figyelmezteti az olvasót ezek kimételeire.

A részletes részben nagyon jól van azon módszer választva, hogy a culturális növények szervein élőekkel kezd; mert ezen módszer a legsikeresebb a figyelem felkeltésére: így az 1. §. alatt említve vagyon a gyökér, és ezen a legismertebb rovarok, cserebogár, napfordulaticsálya, anisopia, természetrajza; a kár, melyet tesznek és az óvó és irtó eljárások úgy vannak előadva, mint azt rövideggel úgy előadni lehet, hogy a szükséges ismeretterjesztés hiányt ne szenvedjen.

Hol van azon gazda, kertész, melyet a drótféreg, lötétű, gazdálkodása ne bosszantott volna? az ilyen ezen fejezetben megkapja ellenök a legsikeresebb eljárást, úgy mint az előre óvó rendszabályt is.

A gyökér után, a szár és leveleken élődiék az egyes cultur növények megnevezésével vannak felsorolva, leírva, hogy a növényeknek ezen élődiék által keletkezett betegsége a szervben milyen küllemet mutat; jelzi az évszakokat, melyben feltűnnek, úgy a tapasztalata által észrevett eltéréseket, mint a jelesebb e nemű német és francia irók nézeteire is reflectál és hazai viszonyainkra következtet.

A gazda, ha takarmányát a mezőn, kertben és rétyén meg is védte, a magtárban is számos ellenség vár még vagyonára s szerzőnk figyelme erre is kiterjed, elősorolja és leírja ezek közül az ismerteket és a leggyakoribbakat, s utasít, hogy védjük a vagyont, és mily óvintézkedéssel zárjuk ki a betolakodó pusztítókat.

Ezután áttér a repce, lóhere és luczerna, réti füveink, hüvelyes vetemények és komló ellenségeire. — A burgonyának, mely népünknek is éppen, mint az összes emberiségnek fontos tápszerénél figyelmeztet a kolorádó bogár megjelenésére, adja tüzetes természetrajzát ennek, hogy azután bárhol a rovar könnyen felismerhető lesz bárki által.

A spárgán, földi epren és melegágyban csiráztatott kerti veteményeink és tenyész fűz élődi rovarai közül mindazok fel vannak említve, melyeknek irtása szükséges, valamint kártékonyasága ösmertes.

A gyümölcsfáinknál megint a szervek tagoltságán kezdve, a törzs, ág, hajtások, rügy, levél és virág, s azután külön a gyümölcs evők és pusztítók vannak leírva, s így jutunk a szőlőn élősködő szőlőtetűhöz, melyet a szerző tanár ur már más helyen szakavatott tollal az érdeklő közönség előtt bemutatott, mert mindnyájunk előtt ösmertes, hogy a phyllokszeráról irott s ezelőtt pár évvel megjelent irata, a legjobb utmutató a felkeresésre. Ezen helyen még felsorolja az újabb óvó és irtó rend-

szabályokat és az amerikai fejlődés menetét összehasonlítja a honunkéival.

Ezután a szőlővesszőken előforduló, a rügyek és hajtások, valamint a levelek, a szőlő virága és gyümölcs pusztítókat említi fel.

A hibátlan tárgymutatóval be van fejezve a hat ivből álló munka, melyről részrehajlatlanul el lehet mondani, hogy terén nem csak hézagot pótol ki, hanem maradandó becse van. Ha még egyszer átgondolom is itéletemet róla, a fentebb írottra megerősít; egyetlen hátrányát csak abban találok, hogy sok rovarnak a magyar neve nincsen meg; ez azonban nem a szerző hibája és figyelmét sem kerülte ki, mert előszavában okadatozza, azaz mindnyájunk előtt ösmeretes, hogy nyelvünkben magyar név nem minden rovarra van, s így csakis az internationalis latin neveket kellett használnia. Nézetem szerint a gazdaközönség legnagyobb háliját Szaniszló tanár ur irányában azzal rohatná le, ha ezen könyvből megösmert rovaroknak népies neveit összegyűjtené, és a tanár ur rendelkezésére bizná, melyekből a találók kiválasztva nyelvünk kincseivé válhatnának.

Ha az óvó és irtó szakirodalmat tekintjük a szerző tanár ur által a lehető legegyszerűbb módszerek vannak ajánlva, melyek nem kísérletezésre szánvák, hanem vagy saját tapasztalatait említi vagy más szaktekintélyek eredményeire utal; nem költségesek, sem pedig pepecslő fírasztók.

A könyv irálya kifogástalan, könnyű, világos és érthető.

Ezen munka a gazdász tanulónak egy jó tankönyv, a földmives gyakorlati gazdáknak egy megbecsülhetetlen utmutató vezérfonal, a néptanítónak pedig várva-várt szakmunka; ilyenre már rég volt szüksége, mert ezzel nem csak ösmeretét gyarapíthatja, hanem gyakran a nép által ostromolt kérdések özönjében biztos utmutatóul szolgál és zavarjából kiségit, szóval a mű becse árát jóval felül mulja.

Dr. Bartók István.

EGYVELEG.

— Budavári honvéde mlék. A budai honvéde mlék szoborbizottsága a Budavár 1849-iki hősies ostrománál és bevételénél elvzert bajtársak dicső emlékét maradandó becsü művel óhajtván megörökíteni, e célra országsszerte s így egy letünkhez is aláírási ivet bocsatott ki. Miután azonban egy letünk mint ilyen korábbi elvi határozatnál fogva csakis rokon czélokra adakozhatik; az igazgató választmány június 9-diki ülésén azt határozta, hogy az aláírási iv a titkári irodában fog kitétetni s az adakozni kívánók szives rendelkezésére bocsatni, mely határozatot ezennel a t. egy leti tagtársaknak, valamint egy általában lapunk t. olvasóinak becses tudomására hozzuk.

— Állami állatorvosok székhelyei és működések területe. A földmívelési ministerium közelebből tudomásukra hozta a gazd. egy leteknek a m. kir. állatorvosoknak névsorát, a székhelyet és kerületi beosztást, mely kimutatásból közöljük az erdélyi országsszere vonatkozó adatokat: Bogos István, Tölgyesen, Csikmegye; Svoboda Béla, Seósmezőn, Háromszékmegye; Gruber Endre, Fel-

ső-Tömösön, Brassó megye; Reischig Ferencz, Törösváron, Fogaras és Nagy-Küküllő megyék; Dr. Eisenmayer Sándor, Vöröstoronyon, Szeben megye; Makoldy Sándor, Vulkánon, Hunyad megye; Barkassy József, Beszterczen, Szolnok-Doboka és Besztercze-Naszód megyék; Reich Albert, Kolozsváron, Kolozs- és Torda-Aranyos megyék; Lucz József, Nagy-Enyeden, Alsó-Fehér- és Kis-Küküllő megyék; végre Sequens Ferencz, Maros-Vásárhelyt, Maros-Torda és Udvarhely megyék területén működik. Megjegyzendő, hogy az állatorvosok működési köre egyuttal az illető sz. kir. városok területére is kiterjed.

— Kulturmérnöki állásra pályázatot hirdet a bécsi cs. és kir. gazd. egyesület, fizetés 1400 frt, 500 frt utazási általány, azonkivül a felektől napidiját, ellátást, utiköltséget és a tervek rajzolásáért mérsékelt tiszteletdíjat. Folyamodványok, melyekhez curriculum vitae, valamint a technikai tanulmányokat és gyakorlati képzettséget igazoló okmányok mellékelendők június 30-áig nevezett egy lethez (Wien, I. Herrengasse 13.) intézendők.

Üzleti szemle.

Gabona-árak.

Minimum és maximum: Budapest június 13. | Bécs június 13.

Buza	9.45 — 10.25 frt	9.50 — 10.75 frt
Rozs	8.40 — 8.70 frt	8.50 — 9.65 frt
Árpa, takarmány	8.00 — 8.40 frt	— — — frt
Árpa, szeszfőzésre	8.70 — 9.70 frt	— — — frt
Árpa, seres	— — — frt	— — — frt
Zab	8.00 — 8.25 frt	8.35 — 8.50 frt
Törökbuza	6.50 — 6.60 frt	6.90 — 7.10 frt

Budapesti marhavásár június 11-én. Összes felhajtás 2695 db. nagy és apró marha. — Ebből eladatott 32 db. bika, 843 db. ökör, 401 db. vágó tehén, 154 db. fejős tehén, 781 db. bival, 824 db. borju, — db. bárány, 264 db. juh. Árak: bika darabonként 100—175 frt, ökör páronként 185—375 frt, vágó tehén páronként 180—300 frt, fejős tehén darabonként 85—156 frt, bival páronként 147—270 frt, borju drbonként 12—17 frt, bárány páronként — forint, birka páronként 16—19 frt. Húsarak 100 kilonként: ökörhús 55—59 frt, tehénhús 55—57 frt, borjuhús 40—42 frt, bivalhús 50—55 frt.

Kőbányai sertés vásár április 18-án. (Az első magyar sertés hízaló és kölcsönelőgező részvénytársaság jelentése.) A hét elején az üzleti hangulat a nagyobb kereslet folytán élénkült, de mivel később a fogyasztás csökkent és a felhajtások szaporodtak, azért hétzárlattal a hangulat lanyhult.

Heti átlag árak: magyar vál. áru 260—300 kgr. nehéz 49—49½ krral, 180—250 kilogram nehéz 49—50½ kr. Öreg 300 kgr. túli nehéz 47—47½ kr, vidéki sertés 47—48 kr. Transitóban: szerbiai 49—50 kr., romániai 48—49 kr, tüskés — krral tiszta kilogrammonként. Összes felhajtás: 9987 darab, összes elhajtás 6918 drb.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

HIRDETÉSEK.

Kivánatra árlapok és költségvetések bérmentve küldetnek.

Üzlet nagybottás és vízművészeti kellékek tárlata.

WALSZER FERENCZ
első magyar gép-
és tűzoltószerek, gyár,
harang- és órcz-öntöde
ERDÉLYORSZÁGI FIKÖTELEPE
Kolozsvárt.
Bel-Monostortutóza 12. szám.

Szerelő-műhely vízvezetékek kútak s berendezésére.

(3.) Tetemesen leszállított gyári árak mellett. (25—52.)

A legkitünőbb kerítés
legelőkhöz, gyümölcskertekhez, vadasker-
tekhez, vasutakhoz stb.

FELTEN és GUILLEAUME-féle
szabadalmazott

Aczel-tüskés-kerítés-sodronyt

100 és 250 métert tartalmazó gombolyagok-
ban folyton készletben tart

Kollerich Pál és Fia

(11.) Budapest, (13—15)

IV. Ferencz József-rakpart 21. sz.

Mintát és fellátási utasítást kívánatra bér-
mentesen küldendünk.

(14.)

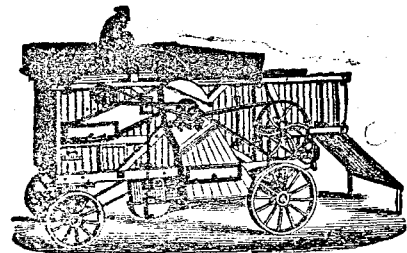
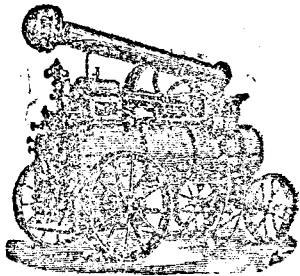
KÖTZÓ PÁL

gépészmérnök

BUDAPEST

üllői-ut 18. sz.

ajánl

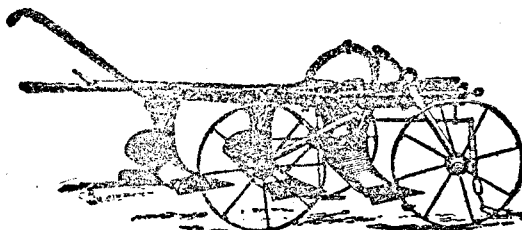
GŐZCSÉPLŐKERESEKET.

Járgánycséplőket.

Tisztítócséplőket

járgány vagy gőzhajtásra.

MALMOKAT.

Két- és hárombarázdás
szab. cskéket.

Vető- és arató-gépeket.

Konkolyválasztókat.

Rostákat, morzsolókat.

Részletes Árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.

(6—10)

PIACZI ÁRAK.

A heti vásár		Egy hectoliter						100 kilo		1 köb- meter	1 kilo marha- hús	
helye	napja	tiszta buza	elegy buza	rozs	árpa	zab	török- buza	széna	szal- ma	tűzifa		
k r a j e z á r o k b a n												
Balázsfalva	junius	12	625	500	450	—	—	450	250	—	250	40
Bánfi-Hunyad	junius	10	650	520	520	—	260	500	—	—	250	40
Besztercze	junius	10	612	425	—	—	288	450	700	230	300	36
Brassó	junius	13	650	540	425	445	290	462	262	135	245	48
Csik-Szereda	junius	11	750	612	475	500	350	510	220	70	200	36
Deés	junius	11	740	640	580	—	—	500	—	—	—	—
Déva*	junius	7	1015	835	790	—	—	785	220	120	290	44
Dicső-Szent-Márton	április	30	625	475	450	—	375	420	380	260	380	44
Erzsébetváros	junius	14	700	550	500	—	400	450	300	180	250	44
Fogarás	junius	6	695	—	425	—	310	450	230	130	210	42
Gyula-Fehérvár	junius	7	675	550	500	—	—	500	230	150	230	46
Gyergyó-Szent-Miklós	junius	7	850	750	500	500	300	600	240	80	180	40
Hátszeg	junius	9	630	540	420	260	360	480	120	8	250	42
Kézdi-Vásárhely	junius	11	680	600	470	400	320	520	400	100	300	44
Kolozsvár	junius	12	711	—	462	—	315	494	450	230	300	48
Maros-Vásárhely*	junius	5	825	590	730	660	675	600	400	200	450	46
Medgyes	junius	12	670	585	460	—	345	488	190	90	210	46
Nagy-Enyed	junius	12	700	600	425	—	375	500	480	180	280	44
Nagy-Szeben	junius	13	700	550	470	530	320	520	170	140	325	47
Nagy-Várad	junius	10	705	594	509	434	272	484	300	160	350	48
Segesvár	junius	12	720	510	450	—	330	450	140	110	200	44
Sepsi-Szent-György	junius	9	720	680	450	350	300	450	230	130	150	40
Szamosujvár	junius	9	660	525	470	—	270	500	240	75	240	40
Szász-Régen	junius	12	662	487	487	—	325	550	460	280	210	44
Szász-Sebes	junius	12	700	600	500	—	375	500	210	140	240	46
Szászváros	junius	7	690	590	470	—	330	510	300	100	210	44
Székely-Udvarhely	junius	11	800	600	450	—	350	500	200	40	250	40
Szilágy-Somyó	junius	13	618	520	504	—	268	504	300	200	300	44
Teke	junius	9	650	520	450	400	300	500	280	400	1200	40
Torda	junius	7	700	550	525	500	330	475	100	15	250	44

A.*-al jegyzett árak metermázsára vonatkoznak.

Az „Erdélyi Gazda“ hirdetési díjtáblája.

Árszabály tér szerint		szeri hirdetésnél bélyeggel együtt																							
		1	1-3	1-6	1-12	1-18	1-26	1-30	1-36	1-40	1-52	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr
1/16 oldal	teljes ára	7	30	20	90	36	80	68	60	100	40	127	20	149	—	170	80	192	60	225	60	frt	kr	frt	kr
	25% elengedés	5	55	15	90	28	05	52	35	76	65	97	20	114	—	130	80	147	60	173	10	frt	kr	frt	kr
8/16 oldal	teljes ára	4	30	10	90	19	80	36	60	53	40	67	20	79	—	90	80	102	60	120	60	frt	kr	frt	kr
	25% elengedés	3	30	8	40	15	30	28	35	41	40	52	20	61	50	70	80	80	10	94	35	frt	kr	frt	kr
4/16 oldal	teljes ára	3	30	6	90	10	80	20	60	29	40	37	20	44	—	50	80	67	60	68	60	frt	kr	frt	kr
	25% elengedés	2	55	5	40	8	55	16	35	23	40	29	70	35	25	40	80	46	35	55	35	frt	kr	frt	kr
2/16 oldal	teljes ára	2	30	3	90	6	80	12	60	17	40	22	20	27	—	30	80	35	60	42	60	frt	kr	frt	kr
	25% elengedés	1	80	3	15	5	55	11	35	14	40	18	45	22	50	25	80	29	85	35	85	frt	kr	frt	kr
1/16 oldal	teljes ára	1	30	2	90	4	80	8	60	11	40	15	20	18	—	20	80	24	60	29	60	frt	kr	frt	kr
	25% elengedés	1	05	2	40	4	05	7	35	9	90	13	20	15	75	10	30	21	60	26	10	frt	kr	frt	kr

Mellékletek 100 darabonként 1 forint 50 krajával számíttatnak.

A hirdetés szövegét a t. megrendelők minden külön díj nélkül tetszés szerint akárhányszor változtathatják.

Egyletünk t. tagjai és lapunk t. előfizetői 25% vagyis egy negyedrészt

engedményben részesülnek, ha hirdetésük beküldésekor tagsági vagy előfizetői minőségükre hivatkoznak.

Nyomatott Gámán János örököseinél, közép-utca Minorita-épület.